

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію **Сидорової Марії Олегівни**

«Лінгвопрагматичні властивості висловлень з імплікатурами
у реактивних ходах німецькомовного діалогічного дискурсу»,
представленої на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук
за спеціальністю 10.02.04 – германські мови

Сучасний етап розвитку науки про мову характеризується інтеграцією суміжних дисциплін, що забезпечує комплексний розгляд об'єкта дослідження. Як наслідок лінгвістика розширює свій епістемічний кругозір, збагачується новими знаннями, ідеями, процедурами і техніками аналізу.

Об'єктом дослідження роботи Сидорової М. О. є висловлення в реактивних ходах сучасного німецькомовного діалогічного дискурсу, які є носіями актуалізованих імплікатур. **Предмет** дослідження складають структурно-семантичні й дискурсивно-прагматичні характеристики висловлень з імплікатурами.

Керуючись предметом та метою дослідження, дисертантка висуває **завдання**, які вирішуються у роботі з урахуванням різних аспектів актуалізації імпліцитних смислів у дискурсі: структурно-семантичного, когнітивного, соціокультурного та комунікативно-функціонального, що зумовило звернення до теорій діалогу, дискурсу, мовленнєвих актів, імплікатур, увічливості та аргументації.

Робота є безперечно **актуальною** не тільки в **теоретичному**, а й в **практичному** плані. Аналіз, систематизація, інтерпретація класичних прагмалінгвістичних теорій у їхньому розвитку та доповненні з позицій актуальної для сучасної лінгвістики когнітивно-комунікативної наукової парадигми сприяє новому погляду і на самі класичні теорії. Із всього спектру

окресленої проблематики дисертантка обирає ті питання, які є спірними на сьогоднішній день: насамперед це імплікатури, суперечки навколо яких точаться з моменту введення даного поняття у науковий обіг Полом Грайсом, це й спірні питання теорій ввічливості та аргументації; неоднозначно трактуються на сьогоднішній день поняття стратегій і тактик, та ін. Однак, дисертантка послідовно відстоює обрану нею позицію.

Дослідження базується на об'ємному **емпіричному матеріалі**: масиві даних із 3264-х дискурсивних фрагментів із творів сучасної художньої літератури Німеччини, Австрії і Швейцарії, а також із 9-ти сучасних німецькомовних художніх фільмів.

Дисертація має чітку **логічно структуровану побудову**. Результати дослідження послідовно викладаються згідно структури роботи та поставлених завдань. Робота складається зі вступу з належними позиціями, чотирьох розділів з висновками, загальних висновків, списку використаних джерел та додатку (15 таблиць).

У першому розділі здійснено глибокий аналітичний огляд проблем, релевантних для теоретико-методологічних засад дослідження висловлень з імплікатурами в реактивних ходах діалогічного дискурсу. Про широкий спектр критичного аналізу свідчить термінологічний апарат, який використовується у дисертації: діалогічний дискурс, інтенція, дискурсивний хід, інференція, мовленнєвий акт, локуція, іллокуція, перлокуція, імпліцитний смисл, імплікація, пресупозиція, імплікатура, імпліциттура, експлікатура, силогізм, ептимема, стратегія, тактика та інші.

У другому розділі обґрунтовується вибір фактичного матеріалу, зазначаються загальнонаукові та лінгвістичні методи дослідження. На окреме схвалення заслуговує розроблена дисертанткою **методична процедура** дослідження висловлень з імплікатурами у реактивних ходах діалогічного дискурсу.

У третьому розділі розглянуто індикатори конвенційних імплікатур, а також дискурсивний контекст як індикатор конверзаційних імплікатур (дедуктивних, індуктивних та абдуктивних). До індикаторів конвенційних імплікатур належать різномовні мовні засоби: лексичні, морфологічні, які демонструють різну частиномовну приналежність (діслова: імплікативні, фактивні та пресупозиційні, градуальні частки, прикметники, прислівники, прикметникприслівники, займенники), категорійні характеристики (зокрема, умовний спосіб дієслів) та різні синтаксичні структури.

У четвертому розділі досліджуються іллокутивні та дискурсивно-стратегічні властивості висловлень з імплікатурами у реактивних ходах діалогу, зокрема, виявляються різні види реакції на квеситиви, комісиви, директиви, асертиви, експресиви. Дисертантка встановила, що до вживання висловлень з імплікатурами спонукають стратегії аргументації, ввічливості та вуалювання, які втілюються у відповідних тактиках.

У загальних висновках підводяться підсумки проведеного дослідження та накреслюються перспективи подальшого наукового пошуку. Списки використаних джерел засвідчують, що дисертантка опрацювала солідну кількість різномовних наукових, лексикографічних джерел та джерел ілюстративного матеріалу.

Додатки демонструють кількісні підрахунки, які, безперечно, підсилюють доказову базу зроблених висновків.

Дослідження лінгво-прагматичних висловлень з імплікатурами у реактивних ходах німецькомовного діалогічного дискурсу дозволило автору отримати важливі наукові результати, які відображено у положеннях, що винесено на захист.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації, котрі викладені у 16-ти публікаціях автора. Робота пройшла різномовну

апробацію на міжнародних, республіканських та міжвузівських конференціях.

Усе зазначене вище дозволяє високо оцінити кінцеві результати виконаної роботи і внесок автора в розробку низки теоретичних і практичних проблем сучасної лінгвістики.

При загальній позитивній оцінці роботи слід зупинитися на її окремих дискусійних моментах і недоліках:

1. У роботі зустрічаються терміни-дублети: (рос.) «конверзационные» и «конвешционные» (с. 59 и сл.); «конвенционализированных» и «конвенционализованных» (с. 140); «иницирующий» и «инициальный» (с. 199).
2. Пункт 3.1. дисертації присвячено конвенційним імплікатурам, виявлено індикатори цих імплікатур. Однак, при інтерпретації прикладів Марія Олегівна використовує графічний знак +>>, який символізує взаємодію конвенційних і конверзаційних імплікатур, що потребує додаткового пояснення.
3. У роботі вжито такі терміни: іллокутивна ціль, перлокутивна ціль, комунікативна ціль, інтенція. Хотілось би почути думку автора, як співвідносяться між собою ці поняття.
4. У пунктах 4.1.1; 4.1.3.1; 4.1.3.2; 4.1.4 (с. 141-152) дисертантка при інтерпретації комунікативних ходів раптом відходить від позначень K1 (комунікант 1), K2 (комунікант 2) та застосовує терміни «адресант» і «адресат». При цьому ускладнилось розуміння інтерпретації: стало незрозумілим, хто кого звинувачує: адресант адресата чи навпаки; хто буде робити імплікатурний висновок: адресат чи адресант і т. п. Зрозуміло, що дисертантка враховує зміну ролей (Sprecherwechsel), але в межах простої інтеракції «стимул – реакція», у реактивному ході

Попри всі зауваження робота Сидорової Марії Олегівни є самостійним завершеним дослідженням, відповідає діючим стандартам та регламентуючим вимогам пп. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а дисертантка заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

кандидат філологічних наук, професор,
завідувач кафедри німецької філології
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки

ПІДПИС *Заступник*
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
" 04 " 11 2015 *Семенов А.*

Відгук одержано 10. 11. 2015р.
Вчений секретар спецради Мр Т. Т. Мрозова